

AGNIESZKA ZWIERZYŃSKA

INSTYTUCJA EKSTRADYCCJI W KONSTYTUCJACH WYBRANYCH PAŃSTW WSPÓŁCZESNYCH

1. UWAGI WSTĘPNE

Praktyka stosowania ekstradyccji dowodzi, że – podobnie jak inne instytucje prawa międzynarodowego – ulega ona wzbogaceniu o nowe elementy, stanowiąc przedmiot kasusów wymagających nowego spojrzenia na jej istotę. Na znaczenie ekstradyccji, jej specyficzny wymiar, wskazuje umieszczenie tych zagadnień w regulacjach prawa wewnętrznego rangi konstytucyjnej, choć należy mieć na uwadze fakt jej scalenia przede wszystkim z prawem karnym. Rozwój prawodawstwa dotyczącego ekstradyccji związany jest z potrzebami współczesnej społeczności międzynarodowej borykającej się z nowymi zagrożeniami oddziałującymi na sferę jej egzystencji i bezpieczeństwa.

Zmieniająca się sytuacja geopolityczna, eskalacja patologii, przesądza o potrzebie ciągłego unowocześniania i doskonalenia rozwiązań prawnych oraz wyznacza ich kierunek. Zacieśnianie przez państwa współpracy na arenie międzynarodowej¹ znajduje wyraz przede wszystkim w ustawicznym dostosowywaniu regulacji już obowiązujących do standardów międzynarodowych właściwych dla demokratycznego ustroju i wzbogacaniu systemu źródeł prawa o nowe akty². Ich treść zdaje się być z jednej strony potwierdzeniem aktualności sformułowanych w prawie międzynarodowym zasad, z drugiej zaś wskazuje na ich supremację nad prawem krajowym. W nowo powstałych aktach prawnych w formie umów, traktatów czy konwencji międzynarodowych przejawia się poszerzenie obszaru eksploracji systemu prawa i jego rozbudowa o nowe procedury, ożywają na nowo postulaty priorytetowe dla omawianej instytucji. Oparcie unormowań dotyczących ekstradyccji na aktach prawnych o zasięgu międzynarodowym będących źródłem i pod wieloma względami wzorcem dla regulacji ujętych w prawie krajowym, nie stanowi gwarancji wydawania przez właściwe organy orzeczeń merytorycznie właściwych w sprawach związanych z procedurą ekstradycyjną. Istotną

¹ Mając na uwadze zasady dotyczące międzynarodowej współpracy państw, należy wskazać na mające istotne znaczenie zasady dotyczące zatrzymywania, aresztu, ekstradyccji a także karania osób winnych przestępstw wojennych i przestępstw przeciwko ludności, sformułowanych w ramach działalności Biura Wysokiego Komisarza ds. Praw Człowieka. Zobacz szerzej: Office of the High Commissioner for Human Right, Principles of international co-operation in the detention, arrest, extradition and punishment of person guilty of war crimes and crimes against humanity. Adopted by General Assembly resolution 3074 (XXVIII) of 3 December 1973.

² Wykaz projektów ustaw znajdujących się w Sejmie (stan prawny na dzień 25.02.2002 r.) obejmuje rządowy projekt ustawy o ratyfikacji Umowy między Rzeczypospolitą Polską a Europejskim Biurem Policji o współpracy w zwalczaniu przestępczości, który dnia 12.02.2002 r. został skierowany do I czytania do Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych oraz Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP.

rolę w czuwaniu nad procesem właściwej interpretacji zasad dotyczących ekstradycji, dbałości o zgodność wydawanych decyzji z obowiązującymi przepisami prawa pełnią sądy, co znajduje wyraz w ich orzecznictwie.

Ustrój polityczno-gospodarczy przed 1989 r. określający Polskę jako państwo socjalistyczne, nie sprzyjał analogii prawnej dotyczącej kształtowania procedur prawnych w zakresie statusu osób, w stosunku do których miały zastosowanie przepisy ekstradycyjne. W 1989 r. rozpoczął się proces inkorporacji zasad i instytucji prawnych właściwych dla ustroju demokratycznego. Był to moment przełomowy, otworzyły się bowiem możliwości podjęcia dialogu i realnej współpracy z państwami określanymi mianem demokracji zachodnich, dla których Polska uzyskała status partnera negocjacyjnego.

Celem artykułu jest wskazanie zasad składających się na procedurę ekstradycyjną oraz regulacji dotyczących ekstradycji przyjętych na gruncie prawa wybranych państw współczesnych o ustroju federalnym: Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej i Szwajcarii, a także m.in. Włoch i Hiszpanii. O nawiązaniu do zasady specjalności oraz zasady eksterytorialności przesądziło doniosłe znaczenie funkcjonowania tych zasad i ich ścisły związek z ekstradycją.

2. EKSTRADYCJA, REGULACJE ZAWARTE W AKTACH PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO I KONSTITUCJACH PAŃSTW WSPÓŁCZESNYCH

Aktem prawnym o priorytetowym znaczeniu dla określenia regulacji składających się na procedurę ekstradycji na gruncie prawa międzynarodowego jest Europejska Konwencja o Ekstradycji sporządzona w Paryżu dnia 13 grudnia 1957 r.³ wraz z Protokołem Dodatkowym sporządzonym w Strasburgu dnia 15 października 1975 r.⁴ i drugim Protokołem Dodatkowym, spo-

³ Dz. U.1994, Nr 70, poz. 307.

European Convention on Extradition. Member States of the Council of Europe: Albania, s: 19/05/98, r: 19/05/98, e: 17/08/98, Andorra, s: 11/05/00, r: 13/10/00, e: 11/01/01, Armenia, s: 11/05/01, r: 25/01/02, e: 25/04/02, Austria, s: 13/12/57, r: 21/05/69, e: 19/08/69, Azerbaijan, s: 07/11/01, Belgium, s: 13/12/57, r: 29/08/97, e: 27/11/97, Bulgaria, s: 13/12/57, r: 17/06/94, e: 15/09/94, Croatia, r: 25/01/95a, e: 25/04/95, Cyprus, s: 18/09/70, r: 22/01/71, e: 22/04/71, Czech Republic, s: 13/02/92, r: 15/04/92, E: 01/01/93, Denmark, s: 13/12/57, r: 13/09/62, e: 12/12/62, Estonia, s: 04/11/93, r: 28/04/97, e: 27/07/97, Finland, r: 12/05/71a, e: 10/08/71, France, s: 13/12/57, r: 10/02/86, e: 11/05/86, Georgia, s: 22/03/00, r: 15/06/01, e: 13/09/01, Germany, s: 13/12/57, r: 02/10/76, e: 01/01/77, Greece, s: 13/12/57, r: 29/05/61, e: 27/08/61, Hungary, s: 19/11/91, r: 13/07/93, e: 11/10/93, Iceland, s: 27/09/82, r: 20/06/84, e: 18/09/84, Ireland, s: 02/05/66, r: 02/05/66, r: 31/07/66, Italy, s: 13/12/57, r: 06/08/63, e: 04/11/63, Latvia, s: 30/10/96, r: 02/05/97, e: 31/07/97, Liechtenstein, r: 28/10/69a, e: 26/01/70, Lithuania, s: 09/11/94, r: 20/06/95, e: 18/09/95, Luxembourg, s: 13/12/57, r: 18/11/76, e: 16/02/77, Malta, s: 19/03/96, r: 19/03/96, e: 17/06/96, Moldova, s: 02/05/96, r: 02/10/97, e: 31/12/97, Netherlands, s: 21/01/65, r: 14/02/69, e: 15/05/69, Norway, s: 13/12/57, r: 19/01/60, e: 18/04/60, Poland, s: 19/02/93, r: 15/06/93, e: 13/09/93, Portugal, s: 27/04/77, r: 25/01/90, e: 25/04/90, Romania, s: 30/06/95, r: 10/09/97, e: 09/12/97, Russia, s: 07/11/96, r: 10/12/99, e: 09/03/00, San Marino, s: 29/09/00, Slovakia, s: 13/02/92, r: 15/04/92, e: 01/01/93, Slovenia, s: 31/03/94, r: 16/02/95, e: 17/05/95, Spain, s: 24/07/79, r: 07/05/82, e: 05/08/82, Sweden, s: 13/12/57, r: 22/01/59, e: 18/04/60, Switzerland, s: 29/11/65, r: 20/12/66, e: 20/03/67, the former Yugoslav Republic of Macedonia, s: 28/07/99, r: 28/07/99, e: 26/10/99, Turkey, s: 13/12/57, r: 11/03/98, e: 18/04/60, Ukraine, s: 29/05/97, r: 11/03/98, e: 09/06/98, United Kingdom, s: 21/12/90, r: 13/02/91, e: 14/05/91. Notes: s-date of signature(data podpisania), r – date of ratification(data ratyfikacji), e- date of entry into force (data wejścia w życie).

⁴ Polska podpisała Protokół dodatkowy dnia 19 lutego 1993r. ratyfikowany 15 czerwca 1993 r., wszedł w życie 13 września 1993 r.

rzządzonym w Strasburgu dnia 17 marca 1978 r.⁵ Określone w konwencji warunki i elementarne zasady właściwe ekstradycji, stanowią punkt wyjścia dla regulacji prawnych będących przedmiotem dwustronnych umów międzynarodowych w tym zakresie.

Moment złożenia wniosku o wydanie uruchamia złożoną procedurę. Wieloetapowość postępowania wskazuje na usytuowanie w jego zakresie licznych zagadnień o zróżnicowanym przedmiocie regulacji mających fundamentalne znaczenie z punktu widzenia zasad i praw, którymi rządzi się społeczność międzynarodowa. Doniosłe znaczenie posiadają zasady odnoszące się *in genere* do kwestii związanych z obywatelstwem. Na podkreślenie zasługuje też odesłanie do aktów ustanowionych w ramach międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka w aspekcie dotyczącym definiowania pojęcia „przestępstwo polityczne” i odwołanie do regulacji ujętych w Konwencji o zapobieganiu i karaniu zbrodni ludobójstwa z 1948 r., Konwencji genewskiej o polepszeniu losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu z 1949 r., Konwencji genewskiej o traktowaniu jeńców wojennych z 1949 r. i Konwencji genewskiej o ochronie osób cywilnych w czasie wojny z 1949 r.

Europejska Konwencja o Ekstradycji przyjmuje zasadę, zgodnie z którą przestępstwa polityczne nie są przestępstwami ekstradycyjnymi (art. 3). Po pierwsze, wyróżnić należy sytuację, w której odmowa udzielenia zgody na wydanie następuje w przypadku przyznania przestępstwu charakteru politycznego przez Stronę wezwaną lub faktu za pozostający w związku z takim przestępstwem. Po drugie, zasada ta ma zastosowanie w sytuacji, gdy Strona wezwana ma poważne podstawy do przypuszczenia, że wniosek o wydanie za przestępstwo popolite został złożony w celu ścigania lub ukarania osoby ze względu na jej rasę, wyznanie, narodowość lub poglądy polityczne, albo że jej sytuacja może ulec pogorszeniu z jednej z tych przyczyn. Po trzecie, za przestępstwo polityczne nie będzie uważany zamach na Szefa Państwa lub członka jego rodziny. Regulacje prawne zawarte w bilateralnych umowach międzynarodowych, odnoszące się do poszanowania omawianej zasady, charakteryzują się odmiennym sposobem ujęcia treści jej dotyczących i rozwinięcia znaczenia pojęcia „przestępstwo polityczne”. Posługując się przykładami można wskazać na postanowienia zawarte w Traktacie o ekstradycji i pomocy prawnej w sprawach karnych między Rzeczpospolitą Polską a Związkiem Szwajcarskim podpisany w Bernie dnia 19 listopada 1937 r.⁶, w którym ustanowiono brak obowiązku wydania w przypadku przestępstw politycznych lub czynów związanych z tymi przestępstwami; do Państwa wezwanego należy ocena, czy przestępstwo ma taki charakter. O ile w wyżej wskazanym akcie stwierdzono, że „nie ma obowiązku wydania”, to regulacje prawne Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji, sporządzonej w Waszyngtonie dnia 10 lipca 1996 r.⁷, formułują nie pozostawiający wąt-

⁵ Podpisanie, ratyfikacja i wejście w życie Drugiego Protokołu Dodatkowego w stosunku do Polski nastąpiło w terminach przewidzianych dla Protokołu Dodatkowego wskazanego wyżej.

⁶ Dz.U. 1939, Nr 4, poz. 19.

⁷ Dz.U. 1999, Nr 93, poz. 1066.

pliwości interpretacyjnych przepis wykluczający wydanie, gdy przestępstwo stanowiące podstawę wniosku o wydanie jest przestępstwem o charakterze politycznym. Takiemu ujęciu materii w wyżej wskazanym zakresie towarzyszy ujęcie katalogowe przestępstw nie uważanych za mające charakter polityczny, a więc będące ekstradycyjnymi. Zaliczamy do nich: zabójstwo lub jakiegokolwiek inne przestępstwo przeciwko Głowie Państwa jednego z Umawiających się Państw lub przeciwko członkowi rodziny Głowy Państwa; zabójstwo; nieumyślne spowodowanie śmierci; umyślne uszkodzenie ciała; ciężkie uszkodzenie ciała lub ciężki rozstrój zdrowia; porwanie; uprowadzenie lub inne niezgodne z prawem pozbawienie wolności (w tym branie zakładnika); podłożenie lub użycie materiału wybuchowego, środka zapalającego lub innego niszczącego urządzenia zagrażającego życiu, powodującego poważne uszkodzenie ciała lub poważną szkodę w mieniu; usiłowanie popełnienia lub uczestnictwo w popełnieniu jakiegokolwiek z wymienionych przestępstw, jak również zмова w celu popełnienia tych przestępstw w rozumieniu prawa Stanów Zjednoczonych. Jednym z rodzajów są przestępstwa, za które oba Umawiające się Państwa na podstawie wielostronnej umowy międzynarodowej mają obowiązek wydania poszukiwanej osoby lub przedstawienia sprawy swoim właściwym organom w celu podjęcia decyzji w sprawie wszczęcia postępowania karnego. W odniesieniu do nich wskazano na regulacje zawarte w Konwencji Haskiej sporządzonej dnia 16 grudnia 1970 r.⁸ i Konwencji Montrealskiej sporządzonej dnia 23 września 1971 r.⁹ (dotyczące porwania samolotu i sabotażu), do których odniósł się B. Clinton w datowanym na dzień 13 czerwca 1997 r. liście, w którym zaakcentowano zwyczajowe przyjmowanie w traktatach ekstradycyjnych wyjątków dotyczących przestępstw politycznych i wojskowych¹⁰.

In genere należy przyjąć, że są to przestępstwa skierowane przeciwko życiu i zdrowiu ludzkiemu. Szczegółowe regulacje odnoszące się do przestępstwa polegającego na braniu zakładnika zawiera Międzynarodowa Konwencja przeciwko braniu zakładników sporządzona w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 1979 r.¹¹, której art. 1 precyzuje pojęcie „branie zakładnika”, art. 6 natomiast ustanawia na rzecz Państwa-Strony, na którego terytorium przebywa sprawca, prawo do zastosowania aresztu lub podjęcia innych środków mających zapewnić jego obecność na czas niezbędny dla przeprowadzenia postępowania karnego lub ekstradycji.

⁸ Zob. Aircraft hijacking covered by The Hague Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft, done at The Hague December 16, 1970, and entered into force October 14, 1971 (22 U. S. T. 1641; TIAS No 7192).

⁹ Zob. Aircraft sabotage covered by the Montreal Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Civil Aviation, done at Montreal September 23, 1971, and entered into force January 26, 1973, (24 U. S. T. 564; TIAS No 7570).

¹⁰ „The Treaty marks a significant step in bilateral cooperation between the United States and Poland. Upon entry into force, it will replace the Extradition Treaty and Accompanying Protocol between the United States and Poland that was signed at Warsaw on November 22, 1927, and entered into force on July 6, 1929, and the Supplementary Extradition Treaty signed at Warsaw on April 5, 1935, and entered into force on June 5, 1936”. Zob. szerzej: U. S. Treaties on LEXIS, Poland, Extradition Treaty with Poland, Treaty Doc. 105-14, 1996 U. S. T. LEXIS 54 July 10, 1996, Date-Signed, B. Clinton, Letter of Submittal, Department of State, Washington, June 13, 1997.

¹¹ Dz. U. 2000, Nr 106, poz. 1123.

Niewydawanie w przypadku przestępstw o charakterze politycznym stanowi drugą obok dopuszczalności zasadę ujętą na gruncie konstytucji państw współczesnych, w których znajdujemy potwierdzenie jej bezwzględności stosowania¹².

Obok regulacji dotyczących przestępstw politycznych Europejska Konwencja o Ekstradycji wskazuje na inne ich rodzaje: przestępstwa wojskowe i przestępstwa skarbowe, przyjmując w stosunku do tych pierwszych zasadę, że wydanie za przestępstwa wojskowe nie będące przestępstwami pospolitymi, jest wyłączone z zakresu stosowania Konwencji. Przestępstwa skarbowe natomiast, do których zaliczono przestępstwa podatkowe, celne i dewizowe, mogą stanowić podstawę wydania wyłącznie wtedy, gdy Umawiające się Strony porozumieją się co do danego przestępstwa lub kategorii przestępstw.

Niezwykle istotne znaczenie przy rozpatrywaniu podmiotowego zakresu ekstradycji ma kwestia obywatelstwa. Regulacje prawne przyjęte w Europejskiej Konwencji o Ekstradycji nie przesądziły w sposób jednoznaczny o zasadach dotyczących wydawania własnych obywateli przez Państwo wezwane. Zgodnie z art. 4 Konwencji, o której mowa, żadne z Umawiających się Państw nie jest zobowiązane do wydawania własnych obywateli, jednakże organ wykonawczy w Państwie wezwanym będzie mógł dokonać wydania takich osób, jeżeli według jego uznania będzie to właściwe i możliwe. W przypadku gdyby Państwo wezwane, mając na względzie obywatelstwo osoby poszukiwanej, odmówiło wydania swojego obywatela Państwu wzywającemu, przekazuje ono sprawę swoim właściwym organom w celu podjęcia decyzji co do przeprowadzenia postępowania karnego.

Analiza rozwiązań prawnych zawartych w konstytucjach państw obcych w omawianym zakresie pozwala stwierdzić, że charakteryzują się one odmiennym ujęciem rozwiązań w tym zakresie. Zasadę bezwzględnego zakazu wydalenia obywatela statuuje Konstytucja Szwajcarii z dnia 29 maja 1874 r.¹³ Zasada niewydawania własnych obywateli obowiązuje także na gruncie polskiego prawa wewnętrznego rangi konstytucyjnej. Artykuł 55 Konstytucji RP statuuje bezwzględny zakaz ekstradycji obywatela polskiego, a także osoby podejrzanej o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn politycznych, stanowiąc w ust. 3 tego artykułu, że w sprawie dopuszczalności ekstradycji orzeka sąd. Ekstradycja dozwolona z uwagi na prawo wynikające z traktatów została przewidziana w Konstytucji Malty¹⁴, obowiązuje ona także w Konstytucji Hiszpanii, w której akcentuje się zasadę wzajemności¹⁵. Konstytucja Włoch zezwala na ekstradycję w przypadkach wyraźnie przewidzianych w konwencjach międzynaro-

¹² Fakt ten odzwierciedlają regulacje przyjęte np. w art. 26 ust. 2 Konstytucji Włoch z dnia 22 grudnia 1947 r., art. 13 ust. 3 Konstytucji Hiszpanii z dnia 29 grudnia 1978 r., czy art. 43 ust. 2 Konstytucji Malty, zgodnie z którym: „Excluded from extradition are political crimes and acts of terrorism not being considered as such”.

¹³ W art. 45 Konstytucji Szwajcarii przyjęto, że: „A Swiss may not be expelled from Switzerland”.

¹⁴ Zgodnie z art. 43 ust. 1 Konstytucji Malty: „Extradition is only permitted in pursuance of arrangements made by treaty and under the authority of a law”.

¹⁵ W art. 13 ust. 3 Konstytucji Hiszpanii stwierdza się, że: „Extradition will only be granted in compliance with a treaty or the law in keeping with the principle of reciprocity”.

dowych. W regulacjach prawnych dotyczących odmowy wydania przyjęto, że ma ona miejsce w myśl zasady *ne bis in idem*¹⁶, gdy wobec osoby, której dotyczy wnioski, zapadło prawomocne orzeczenie właściwych organów Strony wezwanej, dotyczące przestępstwa lub przestępstw, w związku z którymi żąda się wydania. Możliwe jest odmówienie wydania, gdy właściwe organy Strony wezwanej zdecydowały o niewszczygnięciu postępowania lub o jego umorzeniu w związku z tymi samymi przestępstwami. Bezwzględna odmowa wydania następuje, gdy według ustawodawstwa Strony wzywającej lub Strony wezwanej nastąpiło przedawnienie karalności lub wykonania kary. Odmowa wydania jest dopuszczalna także, gdy przestępstwo jest według ustawodawstwa Strony wzywającej zagrożone karą śmierci, a taka kara nie jest przewidziana przez ustawodawstwo Strony wezwanej lub nie jest tam zwyczajowo wykonywana, chyba że Strona wzywająca zagwarantuje w sposób uznany przez Stronę wezwaną za wystarczający, że kara śmierci nie zostanie wykonana. Zaistnienie sytuacji polegającej na ściganiu za to samo przestępstwo skutkuje możliwością odmowy wydania przez Stronę wezwaną osoby, gdy przeciwko niej właściwe organy tej Strony wszczęły postępowanie o przestępstwo lub przestępstwa stanowiące podstawę wniosku.

Kolejna zasada składająca się na procedurę ekstradycji to zasada ograniczenia ścigania. Oznacza ona, że osoba wydana nie będzie ścigana, skazana ani pozbawiona wolności w celu wykonania kary lub zastosowania środka zabezpieczającego ani też poddana jakimkolwiek ograniczeniom wolności osobistej za jakiegokolwiek przestępstwo popełnione przed wydaniem, inne niż to, w związku z którym nastąpiło wydanie. Zasada ograniczonego ścigania nie obowiązuje w przypadku wyrażenia przez Stronę, która wydała osobę, zgody na jej ściganie, skazanie lub pozbawienie wolności, jak również w sytuacji, w której osoba wydana, mając ku temu możliwość, nie opuściła w ciągu 45 dni od daty jej ostatecznego zwolnienia terytorium Strony, której została wydana, lub po opuszczeniu powróciła na nie (art. 14 ust. 1 pkt b). W tym miejscu należy wskazać na przysługujące Stronie wzywającej prawo do podjęcia działań niezbędnych do wydalenia osoby z jej terytorium lub przerwania biegu przedawnienia, zgodnie ze swoim prawem wewnętrznym, w tym skorzystania z trybu ostatecznego.

U podstaw zakazu sądzenia lub skazania osoby wydanej leży zmiana kwalifikacji prawnej zarzucanego czynu w toku postępowania, chyba że

¹⁶ Regulacje dot. zasady „*ne bis in idem*” uległy rozszerzeniu o postanowienia zawarte w załączonym do Europejskiej Konwencji o Ekstradycji, Protokole dodatkowym sporządzonym w Strasburgu dnia 15 października 1975 r. Zasada niewydania osoby obowiązuje, gdy w Państwie trzecim (będącym Stroną Konwencji), w sprawie o przestępstwo lub przestępstwa, w odniesieniu do której wnioski zostały złożone, zostało wydane prawomocne orzeczenie i jeżeli nastąpiło: uniewinnienie oskarżonego, karę pozbawienia wolności lub inny orzeczony środek wykonano w całości bądź zastosowano ulaskawienie lub amnestię co do całości lub nie wykonanej części kary, sąd skazując oskarżonego odstąpił od wymierzenia kary. Od powyższych zasad dopuszczalne jest odstępstwo, skutkujące możliwością wydania gdy: przestępstwo, za które zapadło orzeczenie, zostało popełnione przeciwko osobie, instytucji lub dobru o charakterze publicznym w Państwie wzywającym, osoba, wobec której zapadło orzeczenie, jest osobą publiczną w Państwie wzywającym, przestępstwo, za które zapadło orzeczenie, popełniono w całości lub w części na terytorium Państwa wzywającego albo w miejscu traktowanym jak jego terytorium.

istotne znamiona czynu w jej zakresie występujące pozwalają na wydanie¹⁷.

Przedstawiając regulacje w tym zakresie należy odnieść się do sytuacji obejmującej ponowne wydanie państwu trzeciemu. Mianowicie z zastrzeżeniem wypadku, o którym mowa w art. 14 ust. 1 pkt b, udzielenie zgody przez Stronę wezwaną stanowi konieczny warunek do przekazania przez Stronę wzywającą innej Stronie lub Państwu trzeciemu osoby, która została jej wydana i której poszukuje inna Strona lub Państwo trzecie za przestępstwo popełnione przed wydaniem.

Europejska Konwencja o Ekstradycji zawiera regulacje dotyczące tymczasowego aresztowania, którego zastosowanie ma miejsce w nagłych wypadkach, o jego dokonanie występują właściwe organy Strony wzywającej w formie wniosku, zaś organy Strony wezwanej podejmują decyzję w tej sprawie w oparciu o swoje prawo wewnętrzne¹⁸. Wniosek ten (poprzedzający wystąpienie o wydanie osoby, musi czynić zadość warunkom formalnym, dla jego przekazania właściwa jest droga dyplomatyczna, bezpośrednio przekazanie drogą pocztową lub telegraficzną, dopuszczalne jest wreszcie pośrednictwo Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej (Interpol). Formy te nie mają charakteru form jedynie właściwych, bowiem możliwe jest przekazanie w jakikolwiek inny, udokumentowany na piśmie sposób lub zaakceptowany przez Stronę wezwaną. W tym miejscu należy zasygnalizować istnienie zasady dopuszczającej możliwość późniejszego ponownego aresztowania i wydania (którego nie wyklucza zwolnienie osoby z aresztu). Zwolnienie z tymczasowego aresztu następuje w przypadku nieotrzymania przez Państwo wezwane formalnego wniosku o wydanie po upływie określonego czasu od momentu aresztowania, przy czym rozwiązania dotyczące przedziału czasowego są odmiennie ujmowane przez Państwa będące Stronami poszczególnych dwustronnych umów międzynarodowych¹⁹. Przekazanie wniosku następuje w drodze dyplomatycznej, aczkolwiek istnieje możliwość bezpośredniego uzgodnienia przez dwie lub więcej Stron innego sposobu porozumiewania się. Załącznikami

¹⁷ „Przewidziane w art. 14 ust. 3 *in fine* Europejskiej Konwencji o Ekstradycji odstępstwo od zasady specjalności podlega interpretacji ścieśniającej, co oznacza, iż osoba wydana nie może być sadzona lub skazana, jeśli przy zmienionej kwalifikacji prawnej strona wezwana nie byłaby zobowiązana do wydania tej osoby z uwagi na treść art. 2 ust. 1 tejże Konwencji”. Uchwała Sądu Najwyższego z 25.10.2000 r., UN I KZP 30/00.

¹⁸ Restrykcyjny charakter posiadały postanowienia dot. tymczasowego aresztowania ujmowane w umowach międzynarodowych zawieranych w okresie poprzedzającym podpisanie Europejskiej Konwencji o Ekstradycji. Przykładowo można wskazać na dotyczący aresztu ekstradycyjnego art. 71 Umowy pomiędzy Polską Rzeczpospolitą Ludową a Niemiecką Republiką Demokratyczną o obrocie prawnym w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, w którym stanowiono, że: „Osoba, co do której istnieje poważne podejrzenie, że popełniła na obszarze drugiej Strony czyn przestępny uzasadniający jej wydanie, może być aresztowana również bez wystąpienia o aresztowanie...”. Dz. U. 1958, Nr 27, poz. 114.

¹⁹ Kwestie dotyczące terminu aresztowania stanowią przedmiot orzecznictwa sądowego, m. in. w zakresie jego oznaczenia, przykładowo można wskazać na postanowienie Sądu apelacyjnego z dnia 30.01.1997 r., II Akz 25/95, w którym stwierdzono, że: „Błędnie oznaczono 40-dniowy termin aresztowania dla oczekiwania na wniosek o wydanie, gdy art. 535 ust. 2 k. p. k. przewiduje po temu od dawna czas nie dłuższy niż miesiąc. Jeżeli termin ten zaczerpnięto z art. 16 ust. 4 Europejskiej Konwencji o Ekstradycji, należało uwzględnić, że Konwencja zastrzegła ów termin jako okres najdłuższy („nie może przekroczyć...”), a więc wymóg niezbędny do spełnienia przez państwa do niej przystępujące. Norma prawa polskiego jest więc surowsza dla postępowania, a korzystniejsza dla aresztowanego, przeto nie ulega żadnej wątpliwości, że ta właśnie norma powinna być stosowana”.

do wniosku są: oryginał lub uwierzytelniony odpis podlegającego wykonaniu orzeczenia skazującego lub o zastosowaniu środka zabezpieczającego albo innego dokumentu o takiej samej mocy prawnej, opis czynów faktycznych, w związku z którymi wnioskuje się o wydanie, czas i miejsce popełnienia czynów, ich kwalifikacja prawna oraz wskazanie przepisów prawnych mających zastosowanie, bądź gdy nie jest to możliwe, oświadczenie na temat prawa mającego zastosowanie, dane osoby, której wydania żąda się, oraz wszelkie inne informacje pomocne dla ustalenia jej tożsamości i obywatelstwa.

Szczególne sytuacja dotyczy przypadku, w którym mamy do czynienia z tzw. zbiegiem wniosków, który zachodzi, gdy o wydanie wnioskuje jednocześnie kilka Państw za to samo przestępstwo bądź za różne przestępstwa. Podejmując decyzję w tym przedmiocie Strona wezwana bierze pod uwagę wszelkie okoliczności, w szczególności wagę przestępstw i miejsce ich popełnienia, daty wniosków, obywatelstwo poszukiwanej osoby oraz możliwość późniejszego wydania innemu Państwu²⁰.

3. EKSTRADYCJA W PRAWIE AMERYKAŃSKIM I SZWAJCARSKIM. ZASADA SPECJALNOŚCI, EKSTERYTORIALNOŚĆ

Zasady dotyczące ekstradycji i azylu determinuje przyjęty w poszczególnych państwach ustrój terytorialny, który w przypadku federacji oznacza rozdział kompetencji poszczególnych organów w sferze ustawodawstwa na szczeblu federalnym i stanowym (Stany Zjednoczone)²¹, czy federalnym i poszczególnych kantonów (Szwajcaria).

Na gruncie prawa amerykańskiego ekstradycja (na płaszczyźnie stanowej) ma miejsce w przypadku, gdy osoba oskarżona o czyn stanowiący przestępstwo zgodnie z prawem stanu, zbiega z niego (opuszcza jego terytorium). W stosunku do osoby oskarżonej o federalne przestępstwo może być ona przekazana z jednego stanu do drugiego bez zachowania jakichkolwiek procedur ekstradycyjnych. W razie ekstradycji z jednego stanu do innego, w większości stanów ma zastosowanie procedura ujęta w tzw. Uniform Criminal Extradition Act, który adoptowała większość jurysdykcji stanowych. Obok niego pojawił się nowszy, jednolity akt, tzw. Uniform Extradition and Rendition Act, przewidujący dodatkową ochronę osób (których ekstradycja dotyczy), jednakże do 1995 r. został on przyjęty tylko przez jeden stan. Ekstradycja na

²⁰ W postanowieniach dotyczących tzw. zbiegu wniosków zawartych w umowach o ekstradycji, wskazuje się także na inne okoliczności podlegające badaniu, np. w Umowie między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji z dnia 10 lipca 1996 r., rozważa się obywatelstwo pokrzywdzonego oraz czy wnioski o wydanie zostały przedłożone na podstawie umowy.

²¹ Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki w art.4 ust. 2 stanowi, że: „Kto będąc oskarżonym w jakimś Stanie o zdradę, zbrodnię lub inne przestępstwo zbiegnie przed sprawiedliwością i zostanie ujęty w innym Stanie, winien być na żądanie władzy wykonawczej tego Stanu, z którego uciekł, wydany i oddany do Stanu właściwego do orzekania w sprawie o dane przestępstwo. Kto mając zobowiązanie na podstawie miejscowego ustawodawstwa do służby lub pracy w jakimś Stanie zbiegnie do innego Stanu, nie będzie mógł w konsekwencji z racji obowiązywania tam innych ustaw czy przepisów, być zwolniony od tej służby czy pracy, lecz zostanie na żądanie wydany stronie uprawnionej do korzystania z jego służby lub pracy”.

plaszczyźnie stanowej ma miejsce z nakazu gubernatora stanu azylu (chodzą o miejsce przebywania oskarżonego). Sądy w stanie azylu posiadają poniekąd ograniczone funkcje w ekstradycji oskarżonego do stanu skarżącego o przestępstwo, należy do nich m.in. stwierdzenie popełnienia przestępstwa, uznanie osoby za zbiegę lub wyrażenie stanowiska dotyczącego dokumentów. Aby określić, czy jednostka może zostać poddana ekstradycji w oparciu o porozumienie, należy przeanalizować język konkretnego porozumienia. Niektóre porozumienia wyszczególniają wszystkie przestępstwa, za które można dokonać ekstradycji, natomiast inne ustalają minimalny standard kary, który określa, czy dane przestępstwo będzie podlegało ekstradycji. Porozumienia ekstradycyjne większości państw należą do drugiej kategorii, ponieważ porozumienia pierwszej kategorii muszą być poddane rewizji (korekcie) w przypadku, gdy przestępstwo zostanie dodane do wykazu. Jeśli nawet nie precyzują one tego wyraźnie, większość porozumień przewiduje, że aby przewinienie mogło podlegać ekstradycji, musi być ono uznane za przestępstwo ścigane na mocy prawa przez władze sądowe (jurysdykcje) obu państw. Określane to jest jako doktryna podwójnej przestępczości. Określenie przestępstwa w obu państwach nie musi być identyczne, tak samo zresztą, jak i kara; reasumując, warunek istnienia podwójnej przestępczości jest spełniony w przypadku, gdy dany czyn jest określany jako przestępczy przez obie władze sądowe (jurysdykcje). W porozumieniach doktryna określana jako „doktryna specjalności” jest często stosowana nawet wtedy, gdy nie jest to wyraźnie określone. Oznacza to, że po tym, jak dana osoba została oddana w ręce sprawiedliwości, może ona zostać pociągnięta do odpowiedzialności lub ukarana tylko za przestępstwa, których dotyczył nakaz ekstradycji, a nie za inne przestępstwa popełnione przed oddaniem w ręce sprawiedliwości. Doktryna ta została sformułowana ponad sto lat temu w sprawie *Stany Zjednoczone v. Rauscher*, 119 U.S. 407, 7 S. Ct. 234, 30 L. Ed. 425 (1886). U *Rauschera*, oskarżony, obywatel amerykański, został poddany ekstradycji z Wielkiej Brytanii za śmiertelne pobicie jednego z członków załogi amerykańskiego statku, natomiast oskarżony został i sądzony w oparciu o zarzut „okrutnej i niezwykłej kary” oparty na tym samym akcie (czynie). Chociaż zasada specjalności nie została konkretnie wymieniona w porozumieniu, które pozwoliło na dokonanie ekstradycji, Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych podtrzymał decyzję, iż oskarżony „nie będzie aresztowany, ani sądzony za inne przestępstwo niż te, o które został oskarżony w trakcie postępowania sądowego”.

Od azylu terytorialnego²², udzielanego przez państwo cudzoziemcowi prześladowanemu w jego ojczystym kraju, należy odróżnić azyl dyplomatyczny²³, polegający na udzieleniu osobie schronienia na terenie misji dy-

²² Postanowienia dotyczące azylu terytorialnego ujmuje Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 r., w art. 14 ust. 1 stanowi się, że „Każdy człowiek w razie prześladowania ma prawo ubiegać się o azyl i korzystać z niego w innych krajach”. „Sylum granted by a State, in the exercise of its sovereignty, to persons entitled to invoke article 14 of the Universal Declaration of Human Rights, including persons struggling against colonialism, shall be respected by all other States”, art. 1 of Declaration on Territorial Asylum, adopted by General Assembly resolution 2312 (XXII) of 14 December 1967.

²³ Umowy międzynarodowe dotyczące azylu dyplomatycznego są charakterystyczne dla krajów Ameryki Łacińskiej, jako przykład można wskazać m. in. Konwencję o azylu dyplomatycznym, przyjętą w Karakas, w Wenezueli dnia 28 marca 1954 r., podpisaną m. In. Przez Argentynę, Boliwię, Brazylię, Kolumbię, Ekwador, Gwatemalę, Nikaragwę, Panamę, Peru, Urugwaj i Wenezuelę. „Azyl dyplomatyczny nie posiada

plomatycznych, który jest wykonywany w oparciu o zasadę eksterytorialności. Eksterytorialność: oddziaływanie prawa istniejącego poza granicami państwa lub narodu tworzącego prawa na osoby, ciągle jednakże podległe prawu swego kraju. Władza sądownicza wykonywana przez naród w innych krajach na mocy porozumienia, lub też przez jego ministrów, lub konsuli za granicą. W prawie międzynarodowym, eksterytorialność wyłącza pewne instytucje i osoby pełniące dyplomatyczne stanowiska, działające w obcym kraju na mocy jurysdykcji kraju-gospodarza. Instytucje i osoby te pozostają odpowiedzialne wobec prawa swego kraju ojczystego. Działanie eksterytorialności odnosi się do przemarszu oddziałów wojskowych, pasażerów na okrętach wojennych, przedstawicieli misji oraz innych instytucji (agend, agencji) i osób. Pojęcie eksterytorialności wywodzi się z prac francuskiego teoretyka prawa i jurysty, Pierre Ayrault'a (1536-1601), który to wysunął teorię, iż pewne osoby i rzeczy znajdujące się na terytorium obcego monarchy, pozostawałyby poza zasięgiem krajowej władzy sądowniczej. Do rozpowszechnienia idei Ayrault'a przyczynili się pisarze okresu klasycyzmu: Hugo Grotius (1583-1645) i Samuel von Pufendorf (1632-1694). Określenie „eksterytorialność” na dobre weszło do międzynarodowego słownika w roku 1788 po opublikowaniu w wielu językach tłumaczenia dzieła Georg'a Friedricha von Martensa pod tytułem: „*Charakterystyka zasad prawnych narodów*”. Pojęcie eksterytorialności w odniesieniu do ambasadorów i innych przedstawicieli dyplomacji przyjęło się w dużym stopniu podczas rządów Królowej Anny w Wielkiej Brytanii (1665-1714). W tym to okresie brytyjscy urzędnicy aresztowali rosyjskiego ambasadora, który zadłużył się u przedstawicieli rządu brytyjskiego. Zdarzenie to urosło do rangi międzynarodowego incydentu, gdy rosyjscy urzędnicy oraz inni urzędnicy na świecie sprzeciwili się nieposzanowaniu immunitetu dyplomaty przez Brytyjczyków. Z powodu głosów oburzenia, w 1708 r., Brytania przyjęła Ustawę Chroniącą Przywileje Ambasadorów. W ślad za Brytanią poszły inne narody i w 1790 r. Stany Zjednoczone wprowadziły w życie w dużym stopniu podobną ustawę²⁴.

podstawy prawnej w normach powszechnego zwyczajowego prawa międzynarodowego, albowiem praktyka państw, jak i doktryna odrzucają istnienie w tym zakresie powszechnych norm zwyczajowych uznawanych przez państwa za wiążące je jako normy prawne. Państwa spoza Ameryki Łacińskiej nie są też związane żadnymi normami traktatowymi dotyczącymi azylu dyplomatycznego. Tak więc również traktaty nie stanowią podstawy prawnej azylu dyplomatycznego w powszechnym prawie międzynarodowym”; zob. szerzej: L. Sosnowski, *Azyl dyplomatyczny we współczesnym prawie międzynarodowym*, Kraków 1980, s. 137.

²⁴ Tłumaczenie fragmentu materiałów udostępnionych przez ambasadę amerykańską w Warszawie. W dalszej części stwierdza się: „Extradition treaties often provide exceptions under which a nation can refuse to surrender a fugitive sought by another nation. Many nations will not extradite persons charged with certain political offences, such as treason, and espionage. Refusal to extradite under such circumstances is based on the policy that a nation that disagrees with or disapproves of another nation's political system will be reluctant to return for prosecution a dissident who likewise has been critical of the other nation. But, of course, not every criminal act will necessarily be protected. For example, some treaties provide that certain crimes, such as the assassination of a foreign government, do not constitute political offenses that are exempt from extradition. The rise in airplane hijacking, terrorism, and hostage taking in the late twentieth century led many nations to enter into multilateral conventions in which the signing countries mutually agreed to extradite individuals who committed such crimes. Since the 1980s, the international extradition process has been viewed by law enforcement authorities as too time-consuming, expensive, and complicated. It has also been criticized for frequently failing to bring fugitives to justice. As a result, some countries, including the United States, have turned to abduction to return a fugitive to a nation to be tried. Although

Procedurę dotyczącą ekstradycji na gruncie prawa szwajcarskiego rozpoczyna się wraz z żądaniem poszukiwania przez Państwowe Biuro Interpolu (Interpol National Bureau) lub Ministerstwo Sprawiedliwości. Kluczową rolę odgrywa Federalny Urząd Sprawiedliwości (The Federal Office of Justice – FOJ). Do niego należy badanie, czy w żądaniu zawarte są wszystkie konieczne informacje, czy dotyczy przestępstwa podlegającego ekstradycji, czy nie występują przyczyny, które mogłyby stanowić podstawę odmowy, a także czy osoba poszukiwana jest cudzoziemcem. W sytuacji, gdy znane jest miejsce pobytu, FOJ nakazuje kompetentnym siłom policyjnym aresztowanie, w innych przypadkach dane tej osoby wprowadza się do skomputeryzowanego systemu poszukiwania „RIPOL”. O aresztowaniu zawiadamia się niezwłocznie FOJ. W przypadku, gdy osoba aresztowana podczas przesłuchania deklaruje, że zgadza się na ekstradycję, ma zastosowanie uproszczona procedura. Odmowa zgody na ekstradycję przez osobę skutkuje wystawieniem nakazu ekstradycji przez FOJ, równocześnie urząd ten zwraca się do państwa wzywającego o przedłożenie formalnego żądania ekstradycji. W tym względzie obowiązuje zasada, że państwo wzywające musi je złożyć w ciągu 18 dni do FOJ, przy czym dopuszczalne jest przedłużenie tego limitu czasowego do 40 dni. Osobie przysługuje prawo porozumiewania się z przedstawicielstwem konsularnym swojego kraju, może ona także wnieść odwołanie przeciwko nakazowi do Federalnego Sądu Najwyższego (Federal Supreme Court). W dalszej kolejności Federalny Urząd Sprawiedliwości bada, czy formalne i materialne warunki ekstradycji są kompletne, a także, co jest bardzo istotne, czy czyn przypisywany osobie we wniosku o ekstradycję, jest karalny pod rządami prawa szwajcarskiego. Żądanie ekstradycji obejmuje notę dyplomatyczną ze strony ambasady szwajcarskiej mieszczącej się w państwie wzywającym (w sprawach bezpośredniego kontaktu jest to list ze strony FOJ skierowany do Ministerstwa Sprawiedliwości wraz z pomocniczymi dokumentami uzasadniającymi ekstradycję). Szwajcarska procedura ekstradycji ma swoją podstawę w Akcie Federalnym o Międzynarodowej Wzajemnej Pomocy w Sprawach Karnych (Federal Act on International Mutual Assistance In Criminal Matters – IMAC). W tym miejscu można wskazać, że w 2000 r. funkcjonujący w ramach FOJ urząd – Sekcja Ekstradycji (Section on Extradition) – przyjął 6107 wniosków o poszukiwanie i 158 wniosków o ekstradycję, przy czym w odpowiedzi wystosowano 152 wnioski o poszukiwanie i 110 wniosków o ekstradycję.

Rozwiązania ujęte w Deklaracjach i Zastrzeżeniach do Europejskiej Konwencji o Ekstradycji zgłoszone przez Szwajcarię charakteryzują się

its legality is questionable, abduction has sometimes been justified to combat drug trafficking and to ensure national security. In 1989, for example, the United States invaded Panama in an attempt to bring General Manuel Noriega to the United States to face charges related to drug trafficking. The Bush administration asserted that the invasion was necessary to protect national interests in the Panama Canal and to prevent an armed attack by Panama Canal and to prevent an armed attack by Panama. Noriega was eventually brought to the United States to stand trial, where he contested the validity of the federal district court's jurisdiction over him (*United States v. Noriega*, 746 F. Supp. 1506 [S. D. Fla. 1990]). The court rejected his contention, holding that Noriega could be tried in the United States, despite the means that were used to bring him to trial. The court declined to address the underlying legality of Noriega's capture, concluding that, as an unrecognized head of state, Noriega lacked STANDING (the legal right) to challenge the invasion as a violation of international law in the absence of protests from the legitimate government of Panama over the charges leveled against him”.

kompleksowym i precyzyjnym ujęciem materii dotyczącej ekstradycji²⁵. Świadczy o tym odwołanie się do aktów prawa wewnętrznego, a także szczegółowy charakter skonstruowanego podziału przestępstw. Szwajcarska Rada zadeklarowała, że szwajcarskie prawo dopuszcza ekstradycję obywateli szwajcarskich tylko pod warunkami wyszczególnionymi we art. 7 Ustawy Federalnej z 1981 r. W razie spełnienia wymagań ustawowych, przestępstwa popełnione poza terytorium Szwajcarii, które są karalne pod rządami prawa szwajcarskiego jako zbrodnie lub wykroczenia, mogą być skarżone i sądzone przez władze szwajcarskie w następujących przypadkach:

- gdy zostały popełnione przeciwko obywatelom szwajcarskim (art. 5 szwajcarskiego kodeksu karnego), w przypadku gdy są przestępstwami ekstradycyjnymi pod rządami prawa szwajcarskiego i zostały popełnione przez obywatela szwajcarskiego,
- kiedy zostały popełnione na pokładzie szwajcarskiego statku lub samolotu (art. 4 Ustawy Federalnej o Żegludze pod szwajcarską banderą, art. 97 Ustawy Federalnej o Lotnictwie Cywilnym),
- gdy specjalne ustawowe zastrzeżenia tak przewidują w odniesieniu do niektórych przestępstw (Ustawa Federalna o Narkotykach, Ustawa Federalna o Ruchu Drogowym, Ustawa Federalna o Odpowiedzialności Konfederacji, Członków ich Władz i jej Służby Cywilnej, Federalna Ustawa o Gwarancjach Ryzyka Eksportu).

Lista przestępstw ekstradycyjnych zgodnie z prawem szwajcarskim obejmuje przestępstwa, które ujęto w 8 grupach. Pierwsza z nich to przestępstwa przeciwko osobom, m.in. dobrowolne zabójstwo z premedytacją, dzieciobójstwo, aborcję i porzucenie dziecka. Drugą grupę tworzą przestępstwa przeciwko wolności osób i praw rodziny, a więc m.in. porwanie dziecka za pomocą siły, groźby lub oszustwa. Przeszępstwa przeciwko moralności obejmują m.in. gwałt, stręczycielstwo, handel kobietami i dziećmi, kazirodztwo, bigamię. Odrębna grupa obejmuje przestępstwa przeciwko wierze. Do przestępstw dotyczących bezpieczeństwa publicznego zaliczono spowodowanie pożaru, niewłaściwe obchodzenie się z materiałami wybuchowymi, zniszczenie lub powodowanie szkód, brak nadzoru nad koleją, statkami, pocztowymi instalacjami lub wyposażeniem elektrycznym i połączeń (telefony, telegrafy), blokowanie ich używania, międzynarodowe naśladownictwo lub fałszowanie artykułów żywnościowych stanowiących niebezpieczeństwo dla życia ludzkiego lub życia zwierząt, rozmyślne naruszanie przepisów o narkotykach w takim stopniu, że naruszenie to jest karane więzieniem. Siódma grupa to przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości. Należy do nich m.in. fałszywe oskarżenie, krzywoprzysięstwo, sfalszowanie dowodów, raportów przez ekspertów, przekupstwo świadka, eksperta lub tłumacza. Ostatnią grupę tworzą przestępstwa odnoszące się do wykonywania obowiązków urzędowych obejmujące przekupstwo urzędników publicznych, arbitrów lub ekspertów, zniszczenie listów lub telegramów, naruszenie poufności listów lub telegramów przez pracowników urzędu pocztowego.

²⁵ Declarations and Reservations contained in the instrument of ratification, deposited on 20 December 1966 - Or. Fr.

4. DEKLARACJE I ZASTRZEŻENIA DO EUROPEJSKIEJ KONWENCJI O EKSTRADYCYJ, STANOWISKO RP. AZYL, ARESZT EKSTRADYCYJNY

Złożone przez poszczególne państwa deklaracje i zastrzeżenia do Europejskiej Konwencji o Ekstradycji dotyczą rozległych problemowo kwestii. Analiza materii w tym zakresie pozwala stwierdzić, że priorytetowe znaczenie posiadają regulacje dotyczące ekstradycji własnych obywateli, zakazu ekstradycji za przestępstwa polityczne, funkcjonowania zasady wzajemności, odmowy ekstradycji, gdy przestępstwo podlega karze śmierci pod rządami państwa wzywającego, przy czym zastrzega się, że wydanie nastąpi pod akceptacją warunku jej niewykonania. Deklaracje do Konwencji przyjęte przez Polskę ograniczają się do regulacji, w których Rzeczpospolita Polska deklaruje, zgodnie z art. 6 § 1(a), że pod żadnymi warunkami nie będzie ekstradować własnych obywateli. Po drugie deklaruje się, że dla celów tej Konwencji, osoby, którym udzielono azylu w Polsce, będą traktowane jak obywatele polscy. Humanitarny charakter drugiej z wymienionych deklaracji, określającej status osób, którym przyznano prawo azylu, spowodował wyrażenie swojego stanowiska w tym zakresie przez trzy państwa. W Zastrzeżeniach i Deklaracjach sformułowanych przez stronę niemiecką, stwierdzono, że Niemiecka Republika Federalna rozważa nadanie osobom, które otrzymały prawo azylu w Polsce, takich samych praw, jakie posiadają obywatele polscy, zgodnie z polską deklaracją, w odniesieniu do art. 6 § 1(a) Konwencji, i dostosowanie ich przez to do przedmiotu i celu Konwencji, z zastrzeżeniem klauzuli, iż nie wyklucza ona ekstradycji takich osób do kraju innego niż ten, w którym przyznano im azyl²⁶. W stanowisku wyrażonym przez Austrię stwierdzono, że rozważając deklaracje i ograniczenia sformułowane przez Polskę w odniesieniu do Europejskiej Konwencji o Ekstradycji, rząd Austrii podziela interpretację zawartą w deklaracji Rządu Niemieckiej Republiki Federalnej z dnia 11 października 1993 r. Rząd Austriacki stwierdza, iż Polska deklaracja w odniesieniu do art. 6 § 1(b) Europejskiej Konwencji o Ekstradycji jest rozumiana przez Austrię w ten sam sposób, to znaczy, iż osoby, które otrzymały azyl w Polsce, będą traktowane na tych samych prawach, jak obywatele polscy tylko w przypadku nakazu ekstradycji wydanego przez zainteresowany kraj, oraz to, iż w tym przypadku osoby takie nie będą wydalone. Deklaracja Polski w odniesieniu do art. 6 § 1(b) odpowiada celowi konwencji tylko w przypadku, gdy nie odmawia się ekstradycji do kraju trzeciego osób posiadających azyl w Polsce jedynie na podstawie faktu, iż osoby te są traktowane jako obywatele polscy²⁷. Trzecim z państw, które odniosły się do polskiej deklaracji, była Turcja. Przyjęto, że Rząd Turecki uważa, iż Polska deklaracja w odniesieniu do art. 6 § 1(b), który nadaje osobom posiadającym azyl w Polsce takie

²⁶ Declaration contained in a Note Verbale from the Permanent Representation dated 11 October 1993 registered at the Secretariat General on 13 October 1993 – Or. Engl.

²⁷ Declaration contained in a letter from the Permanent Representation of Austria to the Council of Europe, dated 7 January 1994, registered at the Secretariat General on 11 January 1994 – Or. Fr.

same prawa jak obywatele polscy, jest dostosowana do celów Konwencji jedynie w sytuacji, gdy nie stosuje się do przypadków ekstradycji powyżej wymienionych osób do kraju trzeciego, innego niż ten, w którym przyznano azyl²⁸. Regulacje dotyczące ekstradycji ujęte na gruncie konstytucji państw obcych wykazują pewne różnice odnoszące się do przesłanek stanowiących o jego przyznaniu, jak również określające podmiot któremu ono przysługuje. W odniesieniu do tego ostatniego obok powszechnie wskazywanego cudzoziemca, pojawia się także pojęcie bezpaństwowca, ujęte w Konstytucji Hiszpanii²⁹. W tym miejscu należy podkreślić, że pojęcie ludności będącej jednym z podstawowych elementów państwa, należy rozpatrywać w odniesieniu do obywateli i cudzoziemców, którzy są obywatelami innego państwa lub bezpaństwowcami³⁰. W tym kontekście można stwierdzić, że regulacje prawne nie wskazujące *expressis verbis* na status bezpaństwowca nie są pełne i merytorycznie właściwe, skoro odnoszą się do nich domyślnie. Zgodnie z art. 56 ust. 1 Konstytucji III RP: „Cudzoziemcy mogą korzystać z prawa azylu na zasadach określonych w ustawie”. Uwagę zwraca po pierwsze zwrot „mogą korzystać”, co dosłownie interpretujemy jako jedynie możliwość przyznania, a nie zagwarantowanie tego prawa.

Po drugie, brak w przepisach rangi konstytucyjnej określenia przesłanek dla udzielenia azylu, których spełnienie skutkuje faktycznym korzystaniem z niego. W tym zakresie mają zastosowanie przepisy zawarte w Ustawie o cudzoziemcach, regulujące ich status prawny. Otrzymanie azylu przez cudzoziemca następuje na jego wniosek, a przyznanie następuje, gdy jest to niezbędne dla zapewnienia mu ochrony oraz gdy przemawia za tym ważny interes Rzeczypospolitej (art. 50 ust. 1). Przesłankami będącymi podstawą pozbawienia cudzoziemca azylu jest sytuacja, gdy ustale przyczyny, dla których został on udzielony bądź, gdy cudzoziemiec prowadzi działalność skierowaną przeciwko obronności, bezpieczeństwu państwa lub porządkowi publicznemu (art. 51 ust. 1).

Pod tym względem regulacje ujęte w konstytucjach innych państw są rozbudowane, np. w konstytucji Włoch przyznaje się prawo azylu na terytorium republiki cudzoziemcowi, który nie może realnie korzystać w swoim własnym państwie z demokratycznych wolności gwarantowanych przez włoską konstytucję³¹. Na tym tle wyjątkowy charakter posiadają regulacje ujęte w konstytucji Szwajcarii, które w obszernym artykule dotyczącym imigracji i azylu przesadzają o kompetencjach federacji, przyznając jej

²⁸ Declaration contained in a letter from the Permanent Representative of Turkey, dated 15 June 1994, registered at the Secretariat General, on 21 June 1994 – Or. Fr.

²⁹ W art. 13 ust. 4 konstytucji Hiszpanii stanowi się, że: „The law shall establish the terms under which citizens of other countries and stateless persons may enjoy the right to asylum in Spain”.

³⁰ Pojęcie „bezpaństwowca” wskazuje Konwencja dotycząca statusu bezpaństwowców. Artykuł 1 stanowi, że: „For the purpose of this Convention, the term „stateless person” means a person who is not considered as a national by any State under the operation of its law”. Szerzej zob.: Office of the High Commissioner for Human Rights, Convention relating to the status of Stateless Persons, adopted on 28 September 1954 by a Conference of Plenipotentiaries convened by Economic and Social Council resolution 526 A (XVII) of 26 April 1954.

³¹ Zgodnie z art. 10 ust. 3 konstytucji Włoch: „A foreigner to whom the practical exercise in his own country of democratic freedoms, guaranteed by the Italian Constitution, is precluded, is entitled to the right of asylum within the territory of the Republic, under conditions laid down by law”.

uprawnienie wydawania ostatecznej decyzji w sprawie odmowy przyznania azylu. W regulacjach konstytucyjnych innych państw przesłanką udzielania azylu są przypadki prześladowania, potwierdzają one także korzystanie z prawa azylu w innych państwach³².

Postanowienia dotyczące azylu przyjęte na gruncie konstytucji państw arabskich charakteryzuje dookreślenie pojęcia azyl. Odmienne są przesłanki jego przyznawania. Konstytucja Egiptu stanowi, że prawo azylu politycznego powinno być przyznawane przez państwo każdemu cudzoziemcowi prześladowanemu za obronę interesów narodu, praw człowieka, pokoju lub sprawiedliwości³³. Stosownie do postanowień ujętych w konstytucji Arabii Saudyjskiej państwo powinno przyznawać prawo azylu politycznego, gdy wymaga tego interes publiczny; ustawy i umowy międzynarodowe wskazują się jako akty, które powinny określać zasady i procedury rządzące ekstradycją pospolitych przestępców³⁴. W odniesieniu do prawa azylu formułuje się także postanowienia, które precyzują jego podmiotowy zakres, co następuje poprzez wskazanie pewnych kategorii podmiotów jako wyłączonych z kręgu osób mogących korzystać z prawa azylu politycznego. Stwierdzenie to znajduje odzwierciedlenie w postanowieniu zawartym w rozdziale X dotyczącym polityki zagranicznej ujętym w konstytucji Iranu. Obok szeroko zakreślonego kręgu osób, którym może on być przyznany – „...tym, którzy go szukają...”, czyni się w nim zastrzeżenie: „...chyba że są uważani za zdrajców i sabotażystów, stosownie do prawa Iranu”³⁵.

Doniosłe znaczenie w zakresie stosowania procedury ekstradycyjnej będzie miało stosowanie europejskiego nakazu aresztowania, który wejdzie w życie dnia 1 stycznia 2004 r. Jego wprowadzenie oznaczać będzie możliwość odejścia od stosowania formalnej procedury ekstradycyjnej służącej usunięciu osoby z jednego do drugiego kraju członkowskiego w ramach przeprowadzania trybu postępowania karnego, wykonywania nakazu pozbawienia wolności lub nakazu zatrzymania. Porozumienie w przedmiocie europejskiego nakazu aresztowania zawarto dnia 11 grudnia 2001 r., a poprzedziły je obrady nad projektem decyzji Unii Europejskiej, co odbyło się z inicjatywy Komisarza Antonio Vitorino (numer dokumentu: COM (2001) 522 final/2). Umowa ta oznacza w rzeczywistości realizację postulatów Rady Europejskiej z października 1999 r. z Tampere, w których stwierdzono, że „formalna procedura ekstradycyjna pomiędzy krajami członkowskimi powinna zostać zniesiona w odniesieniu do osób uchylających się od wymiaru

³² Artykuł 14 ust. 1 Konstytucji Moldawii stanowi, że: „In cases of persecutions any person has the right to look for asylum and enjoy asylum in other countries”. „All fundamental rights, including the asylum right, are elements of the state of law and their ensuring and security situate a state among other states of law”; szerzej zob. Jon Creanga, *Asylum as a fundamental right and element of the state of law*, UNHCR, Branch Office Chisnau, Moldova 2001.

³³ Egypt Constitution on 11 September 1971, art. 53: „The right to political asylum shall be granted by the state to every foreigner persecuted for defending the people’s interests, human rights, peace or justice”.

³⁴ Saudi Arabia Constitution adopted on March 1992, art. 42: „The state shall grant the right to political asylum when the public interest demands this. Statutes and international agreements shall define the rules and procedures governing the extradition of common criminals”.

³⁵ Iran Constitution adopted on 24 October 1979, effective on 3 December 1979, amended on 28 July 1989, art. 155: “The government of the Islamic Republic of Iran may grant political asylum to those who seek it unless they are regarded as traitors and saboteurs according to the laws of Iran”.

sprawiedliwości po tym jak zostały one już ostatecznie skazane”. Dla decyzji Ramowej priorytetowe znaczenie mają fundamentalne prawa ujęte w rozdziale VI „Karty fundamentalnych praw Unii Europejskiej” odnoszącym się do sprawiedliwości. Mając na uwadze zakres zastosowania europejskiego nakazu aresztowania, przyjęto, że będzie on miał zastosowanie do wszystkich przestępstw, każde państwo będzie mogło go wystawić w przypadku ścigania osoby za przestępstwo karane wyrokiem pozbawienia wolności powyżej jednego roku lub gdy wydany zostanie nakaz pozbawienia wolności bądź zatrzymania przekraczający 4 miesiące. Konsekwencją aresztowania osoby na podstawie europejskiego nakazu będzie jej przekazanie przez sąd kraju, w którym przeprowadzono aresztowanie. Dla tej czynności przewidziano termin maksymalny 3 miesiące. Istotne znaczenie ma fakt, że w odniesieniu do 32 poważnych przestępstw, karanych pozbawieniem wolności na okres przynajmniej 3 lat, ustalono, iż oddanie osoby w ręce sprawiedliwości nie będzie wymagać sprawdzenia podwójnej przestępczości aktu. Ostatnia kwestia, na którą należy wskazać, to przestępstwa podlegające nakazowi aresztowania. Zalicza się do nich m.in. uczestnictwo w organizacji przestępczej, terroryzm, przetwarzanie zysków pochodzących z przestępstw, seksualne wykorzystywanie dzieci i dziecięcą pornografią, handel ludźmi, nielegalny handel bronią, korupcję i fałszerstwa, łącznie z fałszerstwami dotyczącymi interesów finansowych Unii Europejskiej.

5. UWAGI KOŃCOWE

Ekstradycja jako instytucja prawa międzynarodowego wymaga w trybie pilnym uproszczenia postępowania w sprawach jej dotyczących. Działania o precedensowym charakterze, niezgodne z prawem krajowym i międzynarodowym, przesadzają o konieczności ustawicznego wzbogacania procedury ekstradycyjnej o nowe rozwiązania prawne posiadające kompleksowy i komplementarny charakter. Priorytetowe znaczenie dla ich wypracowania ma współpraca państw na arenie międzynarodowej w obszarze ustawodawstwa i adaptacja nowych regulacji prawnych do polskiego prawa krajowego. Analiza umów międzynarodowych o ekstradycji, których stroną jest Rzeczpospolita Polska, kształt rozwiązań w nich przyjętych, a także czasowe ramy ich zawierania, wskazują, jak ogromne znaczenie w tym zakresie ma przyjęty ustrój polityczny. Wyznacza on kierunek aktywności państwa, co znajduje wyraz w działaniach i osiągnięciach polskiej dyplomacji, poszerzaniu kręgu państw partycypujących w zawieraniu umów międzynarodowych o ekstradycji. Przede wszystkim zaś umacnia wizerunek Rzeczypospolitej Polskiej jako państwa demokratycznego, godnego partnera negocjacyjnego w pełni respektującego reguły, którymi „rządzi się” społeczność międzynarodowa.

Zasada suwerenności państwa i zwierzchnictwa terytorialnego posiadają fundamentalne znaczenie z punktu widzenia kompetencji państwa do samostanowienia w poszczególnych sferach jego funkcjonowania, określenia jego pozycji jako podmiotu społeczności międzynarodowej i wynikających stąd praw i obowiązków. Realizacja suwerenności państwa przejawia się

w jego zwierzchnictwie terytorialnym, z którego wywodzi się uprawnienie wykonywania władzy rozciągające się na wszystkie przebywające na jego terytorium osoby. Z zasady zwierzchnictwa terytorialnego wskazanej w Konstytucji RP wśród zasad ogólnych w art. 5 i ujętej w postanowieniu dotyczącym funkcji ustrojowych Prezydenta RP w art. 126 ust. 2, wypływa prawo państwa do swobodnego decydowania o całokształcie rozwiązań w dotyczących ekstradycji i ściśle związanego z nią prawa azylu. Podstawę prawną w przedmiocie ekstradycji stanowią przede wszystkim umowy międzynarodowe, a także regulacje obowiązujące w prawie krajowym rangi ustawowej.

Analiza postanowień ujętych w prawie polskim wewnętrznym dotyczących instytucji azylu w odniesieniu zarówno do przyznania, jak i pozbawienia cudzoziemca tego prawa wskazuje, że decyzje w tym zakresie determinuje wzgląd na polityczno-ekonomiczne priorytety, w tym ochronę interesu państwa. Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. wskazuje na prawo azylu w odniesieniu do cudzoziemców, co oznacza odejście od rozwiązań w tym zakresie obowiązujących na podstawie art. 77 ustawy zasadniczej z dnia 17 października 1992 r., przewidujących możliwość korzystania z prawa azylu także przez bezpaństwowców.

Obecny status instytucji ekstradycji wyznaczają kanony prawa krajowego i międzynarodowego. Instytucja ekstradycji w związku z nasileniem się zjawiska przestępczości we współczesnym świecie stawia ustawodawcę krajowego i międzynarodowe instytucje przed pilnym zadaniem uproszczenia procedury ekstradycyjnej.

Wykaz umów dwustronnych podpisanych przez Polskę dotyczących ekstradycji

1. Identyfikator: Algieria, Umowa między PRL a Algierską Rep. L-D dotycząca obrotu prawnego w sprawach cywilnych i karnych, podpisana 09/11/1976, wejście w życie 26/1982, Dz.U. 1982/10/73.

2. Identyfikator: Australia, Umowa między RP a Australią o ekstradycji, podpisana 03/06/1998, wejście w życie 02/12/1999, Dz.U. 2000/5/51.

3. Identyfikator: Austria, Umowa między PRL a Republiką Austrii o ekstradycji, podpisana 27/02/1978, wejście w życie 01/05/1980, Dz.U. 1980/14/46.

4. Identyfikator: Bahama, Traktat między RP a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii o wydawaniu zbiegłych przestępców, podpisana 11/01/1932, wejście w życie 29/07/1978, Dz.U. 1934/17/136.

5. Identyfikator: Białoruś, Umowa między RP a Republiką Białoruś o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych rodzinnych, pracowniczych i karnych, podpisana 26/10/1994, wejście w życie 01/08/1995.

6. Identyfikator: Bośnia Hercegowina, Umowa między PRL a FLRJ o obrocie prawnym w sprawach cywilnych i karnych (sukcesja), podpisana 06/02/1960, wejście w życie 05/06/1963, Dz.U. 1963/27/163.

7. Identyfikator: Chorwacja, Umowa między PRL a FLRJ o obrocie prawnym w sprawach cywilnych i karnych (sukcesja), podpisana 06/02/1960, wejście w życie 05/06/1963, Dz.U. 1963/27/162.

8. Identyfikator: Dominikana, Traktat pomiędzy RP a Wielką Brytanią i Irlandią Północną o wydawaniu zbiegłych przestępców (obowiązywanie w stosunku do Dominikany), podpisana 11/01/1932, Dz.U. 1934/17/135.

9. Identyfikator: Egipt, Umowa między RP a Arabską Republiką Egiptu o pomocy prawnej w sprawach karnych, przekazywaniu osób skazanych i ekstradycji, podpisana 20/02/1983, wejście w życie 17/05/1992, Dz.U. 1994/34/128.

10. Identyfikator: Fidzi, Traktat między RP a Zjednoczonym Królestwem W. Brytanii i Płn.

Irlandii o wydawaniu zbiegłych przestępców (obowiązywanie między PRL a Fidzi), Podpisana 11/01/1932, wejście w życie 12/03/1934.

11. Identyfikator: Indie, Traktat między RP a Wielką Brytanią o wydawaniu zbiegłych przestępców (obowiązywanie między PRL a Indiami), podpisana 11/01/1932, wejście w życie 22/10/1934.

12. Identyfikator: Irak, Umowa między PRL a Rep. Iraku o pomocy prawnej i sądowej w sprawach cywilnych i karnych, podpisana 29/10/1988, wejście w życie 22/12/1989, Dz.U. 1989/70/418.

13. Identyfikator: Jugosławia, Umowa między PRL a FLRJ o obrocie prawnym w sprawach cywilnych i karnych, podpisana 06/02/1960, wejście w życie 05/06/1963, Dz.U. 1963/27/162.

14. Identyfikator: Kenia, Traktat pomiędzy RP a Wielką Brytanią i Irlandią Północną o wydawaniu zbiegłych przestępców (obowiązywanie w stosunku do Kenii).

15. Identyfikator: KRLD, Umowa między PRL a KRLD o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisana 28/09/1986, wejście w życie 20/06/1987, Dz.U. 1987/24/135.

16. Identyfikator: Kuba, Umowa między PRL a Rep. Kuby o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisana 18/11/1982, wejście w życie 24/08/1984, Dz.U. 1984/47/247.

17. Identyfikator: Libia, Umowa między PRL a Libijską Arabską Dżamahiriją L-S o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, handlowych, rodzinnych i karnych, podpisana 02/12/1985, wejście w życie 03/03/1987, Dz.U. 1987/13/80.

18. Identyfikator: Luksemburg, Konwencja o ekstradycji pomocy sądowej w sprawach karnych między RP a Wielkim Księstwem Luksemburga, podpisana 22/01/1934, wejście w życie 04/03/1936, Dz.U. 1936/16/145.

19. Identyfikator: Maroko, Umowa między PRL a Królestwo Maroko o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, podpisana 21/05/1979, wejście w życie 27/11/1982, Dz.U. 1983/14/69.

20. Identyfikator: Mongolia, Umowa między PRL a Mongolską Republiką Ludową o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisana 14/09/1971, wejście w życie 15/07/1972, Dz.U. 1972/36/244.

21. Identyfikator: Nowa Zelandia, Traktat pomiędzy RP a Wielką Brytanią i Irlandią Północną o wydawaniu zbiegłych przestępców (obowiązywa-

nie w stosunku do Nowej Zelandii) podpisana 11/01/1932, wejście w życie 12/03 1934, Dz.U. 1934/17/135.

22. Identyfikator: Papua Nowa Gwinea, Traktat pomiędzy RP a Wielką Brytanią i Irlandią Północną o wydawaniu zbiegłych przestępców (obowiązywanie w stosunku do Nowej Zelandii), podpisana 11/01/1932, wejście w życie 12/03/1934, Dz.U. 1934/17/136.

23. Identyfikator: Słowacja, Umowa między RP a Rep. Słowacką o uzupełnieniu i ułatwieniu stosowania Europejskiej Konwencji o ekstradycji z dnia 13 grudnia 1957 r., podpisana 23/08/1996, wejście w życie 01/07/1997, Dz.U. 1997/59/363.

24. Identyfikator: Słowenia, Umowa między PRL a FLRJ o obrocie prawnym w sprawach cywilnych i karnych, podpisana 06/02/1960, wejście w życie 05/06/1963, Dz.U. 1963/27/162.

25. Identyfikator: SRW, Umowa między RP a Socjalistyczną Republiką Wietnamu o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisana 22/03/1993, wejście w życie 18/01/1995, Dz.U. 1995/55/289.

26. Identyfikator: Suazi, Traktat między RP a Wielką Brytanią o wydawaniu zbiegłych przestępców (obowiązywanie między PRL a Suazi), podpisana 11/01/1932, wejście w życie 26/09/1984.

27. Identyfikator: Syria, Umowa między PRL a Republiką Syryjską o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, podpisana 16/02/1985, wejście w życie 18/04/1986, Dz.U. 1986/37/181.

28. Identyfikator: Szwajcaria, Traktat o ekstradycji i pomocy prawnej w sprawach karnych, podpisana 19/11/1937, wejście w życie 22/01/1939, Dz.U. 1939/4/19.

29. Identyfikator: Szwecja, Konwencja o ekstradycji i pomocy sądowej, podpisana 30/08/1930, wejście w życie 09/06/1932, Dz.U. 1932/49/454.

30. Identyfikator: Tajlandia, Umowa między RP a Królestwem Tajlandii o przekazywaniu przestępców i współpracy w wykonywaniu orzeczeń w sprawach karnych, podpisana 19/04/1997, wejście w życie 22/04/1999, Dz.U. 1999/61/658.

31. Identyfikator: Tunezja, Umowa między PRL a Republiką Tunezyjską o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, podpisana 22/03/1985, wejście w życie 11/12/1986, Dz.U. 1987/11/71.

32. Identyfikator: Turcja, Konwencja między PRL a Republiką Turecką o pomocy prawnej w sprawach karnych, o ekstradycji i o przekazywaniu osób skazanych, podpisana 09/01/1989, wejście w życie 08/06/1991, Dz.U. 1991/52/224.

33. Identyfikator: Ukraina, Umowa między RP a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, podpisana 24/05/1993, wejście w życie 14/08/1994, Dz.U. 1994/96/465.

34. Identyfikator: USA, Umowa między RP a St. Zjednoczonymi Ameryki o ekstradycji, podpisana 10/07/1996, wejście w życie 18/09/1934, Dz.U. 1999/93/1066.

35. Identyfikator: Wlk. Brytania, Traktat między RP a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii o wydawaniu zbiegłych

przestępców, podpisana 11/01/1932, wejście w życie 12/03/1934, Dz.U. 1934/17/135.

36. Identyfikator: Włochy, Umowa między PRL a Republiką Włoską o ekstradycji, podpisany 28/04/1994, wejście w życie 01/05/1994, Dz.U. 1994/85/389.

REGULATIONS ON EXTRADITION IN SELECTED CONTEMPORARY CONSTITUTIONS.

Summary

The author's main objective was to present the principles concerning extradition.

The European Convention on Extradition drawn up in Paris on 13 Dec 1957 is a significant legal act that is the starting point for presenting principles of extradition in legal acts at the constitutional level in different countries.

This article deals with the principles of the constitutions of selected federal countries, such as the USA or Switzerland, as well as some others, e.g. Italy or Spain. A discussion is presented of the principle of extraterritoriality of some other countries in reference to extradition as well as the institution of the European warrant of arrest, which is to come into force on 1st Jan 2004.

The analysis of the international agreements signed by Poland, the forms of accepted solutions as well as the temporary schemes of conclusions all bear out the significance of the accepted political system and its role in promoting the image of Poland as a democratic country and a reliable partner in negotiations that respects internationally recognised rules.

The institution of extradition urgently requires the simplification of procedures; it imposes a very difficult task upon the national legislator and international institutions. At the present stage Poland faces the challenge of developing an effective execution of the law.

E K S T R A D Y C J A

Podstawa prawna:

1. Umowa międzynarodowa.
2. Postanowienia ustawy.
3. Zasada wzajemności.

PRAWO KONSTITUCYJNE**PRAWO KRAJOWE****KONSTITUCJA
AKTY RANGI USTAWOWEJ**

Zasada terytorialności, art.5
(suwerenności terytorialnej),
Zasada wolności i praw człowieka
i obywatela: art. 42 ust. 1,
art. 43,
art. 52 ust. 2, 4,
art. 55,

Zasada suwerenności, art. 126 ust.
Zasada odrębności i niezależności
Sądów i Trybunałów, art. 55 ust. 3.

PRAWO ADMINISTRACYJNE

Organ wydający decyzje
+ procedura.

PRAWO KARNE

Rodzaj przestępstwa
+ sankcja prawna.

**PRAWO
MIĘDZYNARODOWE**

Decyzja o wydaniu może mieć
uzasadnienie w umowie
międzynarodowej.

WYDANY**NIEWYDANY**

**UMOWA MIĘDZYNARODOWA,
UMOWA O ZWALCZANIU
PRZESTĘPSTW UZNANYCH
ZA SZCZEGÓLNIENIEBEZPIECZNE**

1. Osoba posiadająca obywatelstwo państwa występującego o wydanie.
2. Osoba posiadająca obywatelstwo państwa trzeciego podejrzana o przestępstwo polspolite.
3. Osoba podejrzana o przestępstwo wojenne.
4. Zbrodnie przeciwko ludzkości.
5. Dezercja.
6. Piractwo morskie.
7. Piractwo powietrzne.
8. Terroryzm.
9. Przestępstwa religijne.

1. Osoba posiadająca azyl.
2. Własny obywatel.
3. Niewydawanie, lecz ściganie za przestępstwa popełnione za granicą